

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Факультет обліку, фінансів та підприємницької діяльності

Присвячується
130-річчю НУХТ

Всеукраїнська
науково-практична
конференція

**«Актуальні проблеми
економічного та соціального
розвитку підприємств
харчової промисловості»**

24 — 25 квітня 2014 рік

КИЇВ НУХТ 2014

МЕТОДИ ВИЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

І.В. Венглюк, аспірант

Національний університет харчових технологій

У період розвитку ринкових механізмів та бурхливого розквіту підприємництва, в умовах діючої економіки в Україні досить актуальною задачею для теорії і практики господарювання є розробка і використання механізмів забезпечення безпеки розвитку українських підприємств.

Протягом останніх років більшість вітчизняних підприємств та фінансово-кредитних установ створили у власній структурі спеціальні підрозділи для забезпечення безпеки відповідних суб'єктів господарювання. Проте такі підрозділи ще не мають створеної, ефективної та функціональної системи забезпечення соціально-економічної безпеки та оцінювання її рівня на підприємствах. Це значно знижує ефективність функціонування суб'єктів господарювання, тому існує нагальна потреба в наукових дослідженнях як механізмів забезпечення, так і методики оцінювання якості корпоративної безпеки економічних та фінансових установ.

Відсутність стандартної методики оцінювання рівня безпеки суб'єктів підприємницької діяльності також можна пояснити складнощами при математичній формалізації більшості аспектів цієї проблеми. Наявні методи оцінювання рівня соціально-економічної безпеки підприємств в більшості випадків не можуть забезпечити зіставність як оцінок рівня безпеки одного підприємства за різні періоди, так і зіставлення підприємств різних галузей. Також сучасні методи характеризують відсутністю фіксованих меж для інтегрального показника соціально-економічної безпеки, так як вони часто є надмірно складними у використанні в практичній щоденній діяльності суб'єктів господарювання.

Наразі існує кілька методичних підходів до оцінювання рівня соціально-економічної безпеки підприємства. Ці методи відрізняються специфічними методами розрахунків, різними критеріями соціально-економічної безпеки, загальним практичним спрямуванням, різними рівнями узагальнення та абстракції. Розглянемо найпоширеніші підходи та способи оцінки рівня соціально-економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Перший спосіб — індикаторний.

За цим способом рівень безпеки підприємства визначають завдяки системі індикаторів [1]. Індикатори можуть бути як кількісними, так і якісними величинами, що характеризують певні граничні (критичні) значення відповідних функціональних показників. Власне, сама ця методика оцінювання безпеки економічних суб'єктів полягає у зрівнянні фактичних індикаторів діяльності підприємств з їх індикаторами чи встановленими пороговими значеннями.

Другий спосіб, умовно названий економіко-математичним.

Деякі автори [3] пропонують методику визначення безпеки функціонування економічних суб'єктів на базі розрахунку сукупного індексу соціально-економічної безпеки підприємства.

Науковці припустили, що вплив усіх внутрішніх і зовнішніх, факторів на економічну безпеку підприємства проявляється у зміні показників, що характеризують його діяльність. Тобто, економічна безпека підприємства постає як функція від багатьох змінних:

Попри доволі чітку формалізацію проблеми оцінювання соціально-економічної безпеки суб'єктів господарювання, існування визначених меж коливання показників, можливість зіставлення оцінок різних періодів, в даному підході існують окремі недоліки, наприклад відсутність фіксованого переліку показників для оптимальної характеристики соціально-економічної безпеки суб'єктів господарювання. З іншого

боку, навіть для підприємств різних галузей промисловості такий набір показників буде відрізнятися. Крім того, складність таких розрахунків є стримуючим фактором для широкого застосування даного підходу в практиці господарювання.

Третій спосіб — ресурсно-функціональний.

Розробники ресурсно-функціонального способу, [2, с.469] запропонували вираховувати економічну безпеку на базі оцінювання міри використання ресурсів підприємства по кожній функціональній складовій. В якості ресурсів підприємства використовують фактори виробництва, зокрема, це ресурси капіталу — акціонерний капітал, фінансові ресурси підприємства, робоча сила, інформація та технологічні розробки, устаткування та обладнання, інтелектуальна власність — право на використання патентів та ліцензій. Варто зазначити, що роль інформаційних ресурсів та інтелектуальної власності в процесі вичерпання ресурсів і при збільшенні вартості нематеріальних активів стрімко зростає.

Наразі ресурсно-функціональний спосіб можна вважати загально визначним та широковживаним. Проте, цей метод має ряд суттєвих недоліків.

Четвертий спосіб, прибутково-інвестиційний.

Представники цього способу і його безпосередній розробник [5] підходять до оцінки критеріїв соціально-економічної безпеки через розуміння сутності соціально-економічної безпеки. Розглядаючи економічну безпеку як спосіб узгодження інтересів підприємства та суб'єктів зовнішнього середовища, а інтереси розглядаючи як взаємодії, в результаті яких підприємство отримує зиск, вчені запропонували вважати прибуток підприємства критерієм соціально-економічної безпеки.

На думку вчених [4, с.165-167], підприємство перебуває в економічній безпеці за умови, якщо його господарська діяльність є прибутковою, відповідно, джерелом створення соціально-економічної безпеки є прибуток, що підприємство отримало в результаті взаємодії з суб'єктами зовнішнього середовища. Чим вище буде рівень узгодження інтересів, тим більше прибутків отримує підприємство. Визначення індексу соціально-економічної безпеки пропонується проводити через порівняння обсягів бруто-інвестицій підприємства та обсягів ресурсів, необхідних для підтримки задовільного рівня соціально-економічної безпеки.

Оцінка безпеки функціонування підприємства повинна ґрунтуватися на комплексному, багатофакторному підході, оскільки оперуючи одним-двома навіть найвагомішими показниками об'єктивно оцінити безпеку функціонування суб'єкта господарювання, на наш погляд, неможливо.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Александрова О. Ю.* Система індикаторів оцінки економічної безпеки // Вісник економіки транспорту і промисловості. — Х., 2010. — Вип.30. — С.34 – 37.

2. *Економіка підприємства: Підручник / За ред. С.Ф. Покропивного.* — Вид. 2-е, перероб. та доп. — К.: КНЕУ, 2001. — 528с.: іл. (Розділ 18. Економічна безпека підприємства (організації))

3. *Животенко В. О.* Оцінка рівня економічної безпеки аграрних підприємств в умовах протидії зовнішнього середовища // Наука в інформаційному просторі. — Д., 2011. — Т. 6: Актуальні питання економіки. — С. 65—67.

4. *Козаченко Г.В., Пономарьов В.П., Ляшенко О.М.* Економічна безпека підприємства: сутність та механізми забезпечення: Монографія. — К.: Лібра, 2003. — 280с.

5. *Пономарьов В.П.* Формування механізму забезпечення соціально-економічної безпеки підприємства. Дис. канд. екон. наук: 08.06.01. — Луганськ, 2000. — 216с.